

ԱՐԱԳԱՏՈՏՆԻ ՄԱՐԶ ARAGATSOTN MARZ

Մարզկենտրոնը՝
ք. Աշտարակ **Marz centre**
Ashtarak town

Տարածաշրջանները՝
Աշտարակ
Ապարան
Արագա
Թալին **Territories**
Ashtarak
Aparan
Aragats
Talin

Քաղաքները՝
Աշտարակ
Ապարան
Թալին **Towns**
Ashtarak
Aparan
Talin

Տարածքը Territory	2 756 քառ. կմ/ sq. km
Հայաստանի Հանրապետության տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը, % Territory share of the marz in the territory of the Republic of Armenia, %	9.3
Համայնքներ, 2020թ. տարեկգրի դրությամբ Communities, as of the beginning of 2020	72
Քաղաքներ Towns	3
Գյուղեր Villages	117
Բնակչության թվաքանակը 2020թ. տարեկգրի դրությամբ Population number as of the beginning of the year, 2020	124.7 հազ. մարդ / ths. person
<i>այդ թվում՝</i> <i>including:</i>	
քաղաքային urban	26.8 հազ. մարդ/ ths. person
գյուղական rural	97.9 հազ. մարդ/ ths. person
Հայաստանի Հանրապետության բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2019 թ., % Share of marz population in the total population of the Republic of Armenia 2019, %	4.2
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2019թ., % Share of urban population size 2019, %	21.5
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր Agricultural land	218 086.7 հա/ Ha
այդ թվում՝ վարելահողեր including: arable land	53 955.4 հա/ Ha

Արագածոտնի մարզի տարածքով են անցնում հանրապետական նշանակություն ունեցող 3 ավտո-խճուղիները՝ Երևան – Աշտարակ –Թալին - Գյումրի, Երևան –Աշտարակ – Սպիտակ և Երևան – Արմավիր – Քարակերտ – Գյումրի: Մարզի տարածքը հատում է նաև Հայաստանի Հանրապետության գլխավոր երկաթուղին (միայն արևմտյան հատվածով և մարզի տնտեսական զարգացման վրա էական ազդեցություն չի թողնում):

Մարզում են գտնվում Բյուրականի նշանավոր աստղադիտարանը, Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի ռադիոֆիզիկայի և էլեկտրոնիկայի, ֆիզիկական հետազոտությունների ինստիտուտները:

2019թ.-ին ՀՀ Արագածոտնի մարզի տնտեսության հիմնական հատվածների տեսակարար կշիռները ՀՀ համապատասխան ոլորտների ընդհանուր ծավալում կազմել են.

- արդյունաբերություն՝ 2.2%,
- գյուղատնտեսություն՝ 9.3%,
- շինարարություն՝ 3.0%,
- մանրածախ առևտուր՝ 1.5%,
- ծառայություններ՝ 0.7%:

Մարզի տնտեսության հիմքն արդյունաբերությունը և գյուղատնտեսությունն են:

Արդյունաբերությունը մասնագիտացած է սննդամթերքի և խմիչքների, թանկարժեք իրերի արտադրության ու շինանյութերի հանքավայրերի շահագործման ուղղություններում:

Մարզի աշխարհագրական դիրքը և բնակլիմայական պայմանները նպաստավոր են ինչպես բուսաբուծության (հացահատիկ, կարտոֆիլ, բազմամյա տնկարկներ, կերային մշակաբույսեր), այնպես էլ անասնաբուծության զարգացման համար:

Գյուղատնտեսությունը հիմնականում մասնագիտացած է բուսաբուծության (մասնավորապես, հացահատիկային մշակաբույսերի արտադրության) և անասնաբուծության մեջ:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային տրանսպորտով:

Մարզկենտրոն Աշտարակ քաղաքը (2020թ. տարեկզբի դրությամբ՝ 16.8 հազ. մարդ) գտնվում է Քասախ գետի ափին, Երևանից 19 կմ հյուսիս-արևմուտք: Քաղաքը հանդիսանում է Երևան-Գյումրի, Երևան–Սպիտակ ճանապարհների հանգույցը:

Աշտարակ-Ապարան ճանապարհին կառուցվել է 33մ բարձրություն ունեցող խաչ, որը բաղկացած է 1 719 հատ խաչերից: Փոքր խաչերը խորհրդանշում են հայ ազգի քրիստոնեության ընդունման 1 719-ամյակը (ամեն տարի մեծ խաչին ավելանում է ևս 1 փոքր խաչ):

The 3 motor highways of republican importance – Yerevan – Ashtarak – Talin - Gyumri, Yerevan – Ashtarak - Spitak and Yerevan – Armavir – Karakert - Gyumri run through the territory of the Aragatsotn marz. The territory of marz intersects of the Republic of Armenia principal railway as well (only across the end of the West, so it hasn't any influence on economic development of the marz).

The famous Observatory of Byurakan, the Institutes of Radiophysics and Electronics, Physical Researches of National Academy of Sciences are located in the marz.

In 2019 the share of economy main branches of Aragatsotn marz in total volume of correspondent branches of the republic comprised:

- industry 2.2%,
- agriculture 9.3%,
- construction 3.0%,
- retail trade 1.5%,
- services 0.7%:

The main economy branches of the marz are industry and agriculture.

Industry is specialized in manufacture of food products and of drinks, precious articles and exploiting of mines of building materials.

The geographical position and climatic conditions of the marz are favourable for development of both plant growing (grain, potatoes, perennial grass, and forage crops) and cattle breeding.

Agriculture is mainly specialized in plant growing (especially, crop-production) and cattle breeding.

Freight and passenger transportations in the marz are implemented by road transport.

Marz centre Ashtarak town (as of the beginning of the year, 2020 comprised 16.8 ths. people) is situated on the bank of Kasakh river, in the distance of 19 km to the North-West from Yerevan. Town is the junction of Yerevan-Gyumri and Yerevan-Spitak roads.

On the Ashtarak-Aparan road was built cross, which have 33 m height and consists of 1 719 small crosses. Small crosses symbolize the 1 719 anniversary of the adoption christianity of armenian nation(every year they add one more small cross to the big cross).

Քաղաքը զարգացել է որպես Երևան քաղաքի արբանյակ քաղաք: Այն մարզի վարչաքաղաքական, տնտեսական, գիտական ու կրթամշակութային կենտրոնն է: Աշտարակ քաղաքի տնտեսության առաջատար ճյուղը սննդամթերքի և ըմպելիքի արտադրությունն է:

Ապարան քաղաքը (2020թ. տարեկզբի դրությամբ 5.9 հազ. մարդ) մարզում մեծությամբ և նշանակությամբ երկրորդ քաղաքն է: Գտնվում է Քասախ գետի ափին (Երևանից 60 կմ հեռավորությամբ): Ապարան քաղաքի տնտեսության առաջատար ճյուղը սննդամթերքի արտադրությունն է:

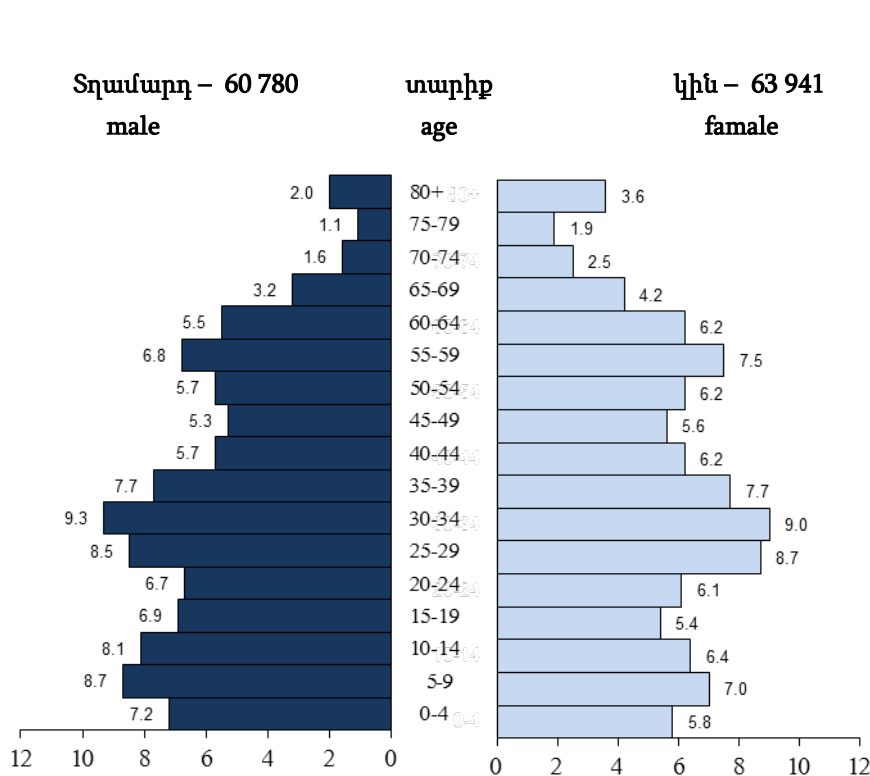
Թալին քաղաքը (2020թ. տարեկզբի դրությամբ՝ 4.1 հազ. մարդ) գտնվում է Արագած լեռան հարավարևմտյան լանջին (Երևանից 65 կմ հեռավորությամբ): Քաղաքի տնտեսության հիմքը թանկարժեք իրերի արտադրությունն է:

Ashtarak town developed as a satellite town of Yerevan. It is the administrative and political, economic, scientific, educational and cultural centre of the marz. The main branch of economy is food and beverage production.

Aparan town (as of the beginning of the year, 2020 comprised 5.9 ths. people) is the second town in the marz by its largeness and importance. It is situated on the bank of Kasakh river (in the distance of 60 km from Yerevan). The main branch of economy is food production.

Talin town (as of the beginning of the year, 2020 comprised 4.1 ths. people) is located on the south-western slope of Aragats mountain(in the distance of 65 km from Yerevan). The base of economy is precious articles production.

**ԱՐԱԳԱՏՈՏՆԻ ՄԱՐԶԻ ՄՇՏԱԿԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՍԵՌԱՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԲՈՒՐԳԸ,
2020թ. հունվարի 1-ի դրությամբ
AGE AND SEX PYRAMID OF ARAGATSOTN MARZ DE JURE POPULATION
2020 as of January 1**

**ՄԱՆՐԱԾԱԽ ԱՌԵՎՏՐԻ ՕԲՅԵԿՏՆԵՐ
RETAIL TRADE UNITS**

	Քանակը Number					
	2015	2016	2017	2018	2019	
Մանրածախ առևտրի օբյեկտներ, ընդամենը	562	598	601	622	781	Retail trade units, total
<i>այդ թվում՝</i>						<i>including:</i>
խանութներ	250	285	299	321	480	shops
կրպակներ	251	251	241	241	241	kiosks
գյուղատնտեսական արտադրանքի շուկաներ	2	2	2	2	1	markets of agricultural produce
սպառողական ապրանքների շուկաներ	2	2	2	2	2	markets of consumer goods
առևտրի այլ օբյեկտներ	57	58	57	56	57	other trade units

**ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
EDUCATIONAL INSTITUTIONS**

	Քանակը Number					
	2015	2016	2017	2018	2019	
Պետական նախադպրոցական	23	28	30	30	32	State pre-school
Պետական հանրակրթական	122	122	122	121	120	State general educational
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	10	10	10	12	12	Musical, art schools, creative centers for children
Պետական նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական ¹	2	2	2	3	3	State preliminary vocational educational ¹
Պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	1	1	1	1	1	State middle vocational educational

**ՔԱՂԱՔՆԵՐ
TOWNS/CITIES**

Անվանումը	Town name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2020թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ² Number of de jure population as of January 1, 2020, person ²
Աշտարակ	Ashtarak	16 777
Ապարան	Aparan	5 944
Թալին	Talin	4 072

¹Ներառյալ այն միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունները, որոնք իրականացնում են նախնական (արհեստագործական) ծրագիր:

Including those middle vocational educational institutions, which implement preliminary vocational program.

² Հայաստանի Հանրապետության քաղաքների բնակչության թվաքանակը ներկայացված է Հայաստանի Հանրապետության 2011թ. մարդահամարի հիմքով վարվող բնակչության ընթացիկ հաշվառմամբ:

Population of city/towns of the Republic of Armenia are presented according to the current population statistics based on the 2011 Population Census of the Republic of Armenia.

ԳՅՈՒՂԵՐ
VILLAGES

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2020 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹ Number of de jure population as of January 1, 2020, person ¹
Աշտարակի տարածաշրջան Ashtarak district			
1	Ագարակ	Agarak	2 062
2	Աղձք	Aghdsk	1 887
3	Անտարուտ	Antarut	408
4	Ավան	Avan	949
5	Խնուսիկ	Khnusik	2
6	Արագածոտն	Aragatsotn	1 246
7	Արտաշավան	Artashavan	720
8	Լուսաղբյուր	Lusaghbyur	1
9	Նիգատուն	Nigatun	-
10	Արուճ	Aruj	1 251
11	Բազմաղբյուր	Bazmaghbyur	1 002
12	Բյուրական	Byurakan	4 720
13	Դպրևանք	Dprevank	47
14	Լեռնարոտ	Lernarot	383
15	Կարբի	Karbi	4 584
16	Կոշ	Kosh	3 437
17	Կարին	Karin	559
18	Ղազարավան	Ghazaravan	636
19	Մուղնի	Mughni	1 160
20	Նոր Ամանոս	Nor Amanos	836
21	Նոր Եդեսիա	Nor Yedesia	1 410
22	Շամիրամ	Shamiram	2 047
23	Ոսկեհատ	Voskehat	1 072
24	Ոսկեվազ	Voskevaz	4 457
25	Մաղմոսավան	Saghmosavan	252
26	Սասունիկ	Sasunik	3 022
27	Վերին Սասունիկ	Verin Sasunik	95
28	Տեղեր	Tegher	193
29	Ուշի	Ushi	1 720

¹ ՀՀ մարզերի գյուղերի այս տվյալների սկզբնաղբյուրը՝ համայնքների կողմից տարեկան կտրվածքով ներկայացվող «Գյուղական բնակչության սեռատարիքային կազմը» վիճակագրական հաշվետվություններն են: Այդ սկզբնաղբյուրներով ՀՀ 954 գյուղական բնակավայրերի մշտական բնակչության թվաքանակների հանրագումարը՝ ամբողջությամբ և ըստ մարզերի, ունի որոշակի շեղում բնակչության ընթացիկ հաշվառման համանուն տվյալներից, որոնք խարսխված են Արդարադատության նախարարության Քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման և Ոստիկանության (ճշգրտված՝ տ/տ կենսապայմանների ամբողջացված հետազոտության արդյունքներով) վարչական ռեգիստրների տվյալների վրա: Ընդ որում, վերջինս վերագնահատված է ՏՏԿԱՀ արդյունքներով ստացված միգրացիայի տվյալներով (շեղումը՝ 01.01.2020թ.-ի դրությամբ ՀՀ մասշտաբով՝ կազմել է +10.8%): Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գյուղերի միջև տվյալ տեղեկատվության գրանցման, փոխանակման, համադրման և անվանական տվյալների մակարդակով ստուգաճշտման համակարգի բացակայությամբ:

The sources of these data on RA villages are statistical annual reporting forms «Age and Sex composition of rural population» provided by the communities. According to this source the total resident population of RA 954 villages, as a whole and by marzes (regions), have some deviation from the same data of current statistics of population, which are based on the administrative registers of the Civil Status of the Ministry of Justice and the Police (Adjusted by the Results of Integrated Living Conditions Survey), while the latter is statistically adjusted by the migration results of ILCS (as of 01.01.2020 the deviation comprised +10.8% for the Republic). The deviation is mainly due to the lack of a system for recording, sharing, comparing and nominal data level calibration of the information given between the villages.

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2020 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹ Number of de jure population as of January 1, 2020, person ¹
30	Ուջան	Ujan	3 345
31	Փարպի	Parpi	2 416
32	Օհանավան	Ohanavan	2 570
33	Օշական	Oshakan	5 950
34	Օրգով	Orgov	435
Ապարանի տարածաշրջան Aparan district			
1	Արագած	Aragats	3 906
2	Արայի	Arayi	610
3	Ափնագյուղ	Apnagyugh	628
4	Եղիպատրուշ	Yeghipatrush	734
5	Երնջատափ	Yernjatap	586
6	Թթուջուր	Ttujur	357
7	Լուսագյուղ	Lusagyugh	869
8	Ծաղկաշեն	Tsaghkashen	418
9	Կայք	Kayk	602
10	Հարթավան	Hartavan	1 005
11	Ջորագլուխ	Dsoraglukh	241
12	Նիգավան	Nigavan	712
13	Շենավան	Shenavan	1 804
14	Շողակն	Shoghakn	165
15	Չքնաղ	Chknagh	259
16	Ջրամբար	Jrambar	134
17	Սարալանջ	Saralanj	231
18	Վարդենիս	Vardenis	742
19	Վարդենուտ	Vardenut	1 016
20	Քուչակ	Kuchak	2 191
Արագածի տարածաշրջան Aragatsotn district			
1	Ալագյազ	Alagyaz	572
2	Ավշեն	Avshen	437
3	Բերքառատ	Berkarat	1 010
4	Գեղաղիբ	Geghadir	648
5	Գեղաձոր	Geghadzor	1 282
6	Գեղարոտ	Gegharot	570
7	Լեռնապար	Lernapar	521
8	Ծաղկահովիտ	Tsaghkahovit	2 115
9	Ծիլքար	Tsilkar	586
10	Կանիաշիր	Kaniashir	438
11	Հնաբերդ	Hnaberd	2 310
12	Ճարճակիս	Tchartchakis	394
13	Մելիք գյուղ	Meliqjugh	1 254
14	Միջնատուն	Mijnatun	197
15	Միրաք	Mirak	135
16	Նորաշեն	Norashen	1 286
17	Շենկանի	Shenkani	296

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2020 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹ Number of de jure population as of January 1, 2020, person ¹
18	Ջամշլու	Jamshlu	293
19	Ռյա թազա	Rya Taza	693
20	Սադունց	Sadunts	233
21	Սիփան	Sipan	316
22	Վարդաբլուր	Vardablur	411
Թալինի տարածաշրջան Talin district			
1	Ագարակավան	Agarakavan	1 065
2	Ակունք	Akunk	596
3	Աշնակ	Ashnak	1 379
4	Արագածավան	Aragatsavan	6 220
5	Արտենի	Arteni	3 753
6	Արևուտ (նախկինում՝ Բարոյ)	Arevut (formerly Baroj)	104
7	Գառնահովիտ	Garnhovit	395
8	Գետափ	Getap	159
9	Դաշտադեմ	Dashtadem	627
10	Դավթաշեն	Davtashen	759
11	Դրմասար	Ddmasar	158
12	Դիան	Dian	131
13	Եղնիկ	Yeghnik	478
14	Զարինջա	Zarinja	640
15	Զովասար	Zovasar	529
16	Թաթուլ	Tatul	1 018
17	Թլիկ	Tllik	163
18	Իրինդ	Irind	901
19	Լուսակն	Lusakn	238
20	Օաղկասար	Tsaghkasar	81
21	Կաթնաղբյուր	Katnaghbyur	1 236
22	Կանչ	Kanch	135
23	Կարմրաշեն	Karmrashen	562
24	Կաքավաձոր	Kaqavadsor	1 216
25	Հակո	Hako	197
26	Հացաշեն	Hacashen	344
27	Ձորագյուղ	Dsoragiugh	6
28	Մաստարա	Mastara	2 682
29	Մեծաձոր	Metsadsor	56
30	Ներքին Բազմաբերդ	Nerqin bazmaberd	1 621
31	Ներքին Սասնաշեն	Nerkin Sasnashen	1 157
32	Նոր Արթիկ	Nor Artik	543
33	Շղարշիկ	Shgharshik	566
34	Ոսկեթաս	Vosketas	516
35	Պարտիզակ	Partizak	366
36	Սորիկ	Sorik	137
37	Սուսեր	Suser	367
38	Վերին Բազմաբերդ	Verin Bazmaberd	481
39	Վերին Սասնաշեն	Verin Sasnashen	457
40	Ցամաքասար	Tsamakasar	456
41	Օթևան	Otevan	247

**ԱՐԱԳԱՇՈՏՆԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ
ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2019թ.
SOME SOCIAL INDICATORS OF DISTRICT COMMUNITY WITH 10 000
POPULATION IN ARAGACOTN MARZ, 2019**

	Ընդամենը Total	նրանցից՝ including:		
		կանայք ¹ women ¹	սղամարդիկ ¹ men ¹	
Բնակչությունը, մարդ	10 000	5 121	4 879	Population, person
Ծնվածներ, մարդ	115	51	64	Births, person
Մահացածներ, մարդ	93	45	48	Deaths, person
Ամուսնություններ	48	X	X	Marriages
Ամուսնալուծություններ	10	X	X	Divorces
Մեկ բնակչի ապահովվածությունն ընդհանուր բնակմակերեսով, քառ.մ	46.1	X	X	Total area of housing stock provided per inhabitant, square metre
Կրթության ոլորտ, հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝				Education sphere, attendance to educational institutions, person
նախադպրոցական	212	108	104	pre-school
հանրակրթական	1 440	664	776	general schools
երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	125	76	48	musical, art schools, creative centers for children
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	18	4	14	preliminary vocational
միջին մասնագիտական	4	1	3	middle vocational
բարձրագույն մասնագիտական	-	-	-	higher vocational
Առողջապահության ոլորտ՝				Public health sphere
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	27 950	...	...	annual attendance to polyclinic during the year (number of attendances)
Մարզիկներ, մարդ	59	4	55	Athletes, person
Զբաղվածներ, մարդ	2 306	936	1 370	Employed, person
նրանցից՝ գիտական հիմնարկներում	23	8	15	including:- in Science establishments
նրանցից՝ գիտության դոկտոր	2	0.0	2	including: - doctors of Science
գիտության թեկնածուներ	5	1	4	candidates of Science
ուսուցիչներ	170	141	29	teachers
բժիշկներ	19	...	...	physicians
միջին բուժանձնակազմ	44	...	...	paramedical personnel
Գործազուրկներ, մարդ	208	71	137	Unemployed, person
Սոցիալական ապահովության ոլորտ				Social insurance sphere
ընդամենը կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1 494	876	618	total pensioners/ as of the end of the year/ person
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	404	X	X	families that get poverty family benefit and one-time benefit
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում				Annual attendance during the year
գրադարան	17 957	...	...	library
թատրոն	-	-	-	theatre
համերգ	-	-	-	concert
թանգարան	879	...	...	museum
Իրավական ոլորտ				Law sphere
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	61	X	X	total crimes, during the year
այդ թվում՝ ոչ մեծ ծանրության	30	X	X	of which - not grave crime
միջին ծանրության	24	X	X	medium crime
ծանր	7	X	X	grave crime
ատանձնապես ծանր	1	X	X	special grave crime

¹ Ցուցանիշները հաշվարկային են:
The indicators are accountable.